
MONOGRAFIE PRAWNICZE

PRAWA SOCJALNE
W UNII EUROPEJSKIEJ
A GRANICE SWOBÓD
RYNKU WEWNĘTRZNEGO

MARCIN KIEŁBASA

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

MARCIN KIEŁBASA • PRAWA SOCJALNE W UNII EUROPEJSKIEJ
A GRANICE SWOBÓD RYNKU WEWNĘTRZNEGO

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Piotr Zacharczuk

**OBSZARY SPECJALNE W POLSKIM MATERIALNYM PRAWIE
ADMINISTRACYJNYM**

Aleksandra Sikorska-Lewandowska

UCHWAŁY WŁAŚCICIELI LOKALI

Michał Romanowski (red.)

**ŻYCIE UMOWY KONSUMENCKIEJ PO UZNANIU
JEJ POSTANOWIENIA ZA NIEUCZCIWE W TŁE
ORZECZNICTWA TSUE**

Przemysław Domagała

**MIĘDZYNARODOWA KONWENCJA ONZ W SPRAWIE
OCHRONY WSZELKICH OSÓB PRZED WYMUSZONYM
ZAGINIĘCIEM. PERSPEKTYWA POLSKA**

Jacek Zratek

**ZNACZENIE MIEJSCA ARBITRAŻU W ERZE GLOBALIZACJI
POSTĘPOWANIA ARBITRAŻOWEGO**

Grażyna Baranowska

**WYMUSZONE ZAGINIĘCIA W EUROPIE. KSZTAŁTOWANIE SIĘ
MIĘDZYNARODOWYCH STANRADRÓW ZAPOBIEGANIA
I EGZEKWOWANIA ODPOWIEDZIALNOŚCI PAŃSTW**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

[Kup książkę](#)

PRAWA SOCJALNE W UNII EUROPEJSKIEJ A GRANICE SWOBÓD RYNKU WEWNĘTRZNEGO

MARCIN KIEŁBASA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017

[Kup książkę](#)

Wydawca: Katarzyna Karnas

Recenzja naukowa: prof. UJ dr hab. Leszek Mitrus

Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego
Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji
numer DEC-2013/09/N/HS5/02934

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-9656-9

ISBN e-book 978-83-255-9657-6

[Kup książkę](#)

Spis treści

Wykaz skrótów	XIII
Wykaz literatury	XVII
Wprowadzenie	XLIII
Rozdział I. Rynek wewnętrzny Unii Europejskiej	1
§ 1. Wstęp	1
§ 2. Wewnętrzny, wspólny, a może jednolity? Próba usystematyzowania pojęć dotyczących rynku wewnętrznego i jego roli	3
§ 3. Intelktualne podstawy rynku wewnętrznego	5
I. Wstęp	5
II. Liberalizm jako jedna z podstaw koncepcyjnych rynku wewnętrznego UE	8
III. Doktryna ordoliberalizmu jako jedna z podstaw koncepcyjnych rynku wewnętrznego	10
IV. Wolność gospodarcza	12
§ 4. Geneza rynku wewnętrznego Unii Europejskiej	14
I. Od euforii do pesymizmu i z powrotem. Od traktatu rzymskiego do Jednolitego Aktu Europejskiego (JAE)	14
II. Rozwój po JAE – rynek wewnętrzny „przebrzmiałą sprawą”? ..	20
1. Wstęp	20
2. „Zmęczenie integracją” i „zmęczenie rynkiem” (wewnętrznym)	23
3. Liberalizacja usług na rynku wewnętrznym jako zagrożenie dla praw socjalnych	24
A. Wstęp	24
B. „Dumping socjalny” jako przeszkoda w liberalizacji rynku wewnętrznego – obawa czy skutek?	24
a. Wstęp	24
b. Pojęcie dumpingu socjalnego	25
c. „Dumping socjalny” w Unii Europejskiej – rzeczywiste zagrożenie czy „słowo klucz” przeciwko liberalizacji rynku wewnętrznego?	27
d. „Dumping socjalny” a dyrektywa usługowa	31

e. „Dumping socjalny” w najnowszym orzecnictwie ETS i prawie UE	36
III. Regulacje Traktatu z Lizbony – wzmocnienie paradygmatu socjalnego kosztem ekonomicznego?	38
§ 5. <i>A market without a state?</i> Podsumowanie i perspektywy rozwoju rynku wewnętrznego	42
Rozdział II. Prawa socjalne w porządku prawnym Unii Europejskiej	45
§ 1. Wstęp	45
§ 2. Podstawy prawne wyodrębnienia pojęcia praw podstawowych w prawie Unii Europejskiej	47
§ 3. Prawa socjalne w Unii Europejskiej	49
I. Wprowadzenie	49
II. Treść pojęcia praw socjalnych w prawie Unii Europejskiej	51
1. Definicja praw socjalnych	51
III. Podstawy prawne wyodrębniania praw socjalnych w prawie Unii Europejskiej	54
1. Prawa socjalne od traktatu rzymskiego do Jednolitego Aktu Europejskiego	54
2. Od Jednolitego Aktu Europejskiego do Traktatu z Nicei ...	63
IV. Prawa socjalne w Karcie praw podstawowych	76
1. Wprowadzenie	76
2. Charakter prawny praw socjalnych zawartych w Karcie praw podstawowych oraz ich miejsce w strukturze Karty ..	79
3. Zakres podmiotowy praw socjalnych zawartych w Karcie praw podstawowych	83
A. Wprowadzenie	83
B. Prawa socjalne zawarte w tytule IV KPP – „Solidarność”	84
C. Pozostałe prawa socjalne zawarte w Karcie praw podstawowych	103
V. Prawa socjalne a prawa podstawowe w Unii Europejskiej – „niepodzielność” praw podstawowych?	105
VI. Uwagi końcowe. Konstytucjonalizacja praw socjalnych	111
Rozdział III. Swoboda świadczenia usług zdrowotnych i edukacyjnych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej	117
§ 1. Wstęp	117
§ 2. Swoboda świadczenia usług – informacje podstawowe	120
§ 3. Rozwój rynku usług jako przyczynek realizacji swobody świadczenia usług zdrowotnych na rynku wewnętrznym UE	121
§ 4. Swoboda korzystania z usług zdrowotnych na rynku wewnętrznym	123

I. Ewolucja prawa do transgranicznej opieki zdrowotnej w prawie UE	123
1. Dostęp do świadczeń zdrowotnych jako dostęp do usługi .	123
A. Wstęp	123
B. Ochrona zdrowia w prawie pierwotnym UE	124
C. Ochrona zdrowia w prawie wtórnym UE	128
D. Orzecznictwo ETS w sprawach ochrony zdrowia – transgraniczne usługi zdrowotne jako usługi	135
a. Wstęp	135
b. Transgraniczny dostęp do świadczeń zdrowotnych jako dostęp do „usługi” w rozumieniu Traktatu	136
c. Organizacja systemów ochrony zdrowia państw członkowskich oraz zagadnienie tzw. uprzedniej zgody na skorzystanie z transgranicznych usług medycznych	143
II. Dyrektywa 2011/24/UE jako instrument regulujący korzystanie z transgranicznej opieki zdrowotnej w prawie UE	147
1. Wstęp	147
2. Zwrot kosztów transgranicznej opieki zdrowotnej według dyrektywy 2011/24/UE	148
3. Uwagi podsumowujące	153
§ 5. Dostęp do państwowych świadczeń edukacyjnych jako korzystanie ze swobodnego przepływu usług w UE	155
I. Wstęp	155
II. Zagadnienie świadczenia edukacyjnego jako „usługi” w traktatowym rozumieniu	156
§ 6. Prawo do edukacji jako prawo socjalne	161
I. Prawo do nauki i dostępu do kształcenia	161
II. Prawo równego dostępu do kształcenia zawodowego w państwie członkowskim miejsca zamieszkania dla obywateli innego państwa członkowskiego	165
III. Prawo do tworzenia placówek oświatowych	167
§ 7. Swoboda świadczenia usług a prawa socjalne związane z dostępem do edukacji. Zderzenie uprawnień i ich delimitacja	169
Rozdział IV. Prawa socjalne związane z delegowaniem pracowników a swobody rynku wewnętrznego	173
§ 1. Wstęp	173
§ 2. Delegowanie pracowników w prawie UE	178
I. Wstęp	178

II. Regulacje prawa pierwotnego UE dotyczące delegowania pracowników	181
III. Orzecznictwo ETS w sprawie delegowania pracowników	182
1. Orzecznictwo ETS poprzedzające wejście w życie dyrektywy 96/71/WE	182
2. Orzecznictwo po przyjęciu dyrektywy 96/71/WE	186
3. Uwagi końcowe	192
IV. Regulacje prawa wtórnego UE	194
1. Dyrektywa 96/71/WE	194
A. Geneza i tło dyrektywy 96/71/WE	194
B. Cele dyrektywy 96/71/WE oraz jej zakres podmiotowy i przedmiotowy	196
C. Pojęcie pracownika delegowanego	199
D. Relacja dyrektywy 96/71/WE do dyrektywy usługowej	201
E. Uwagi końcowe	202
§ 3. Ograniczenia swobód rynku wewnętrznego, wynikające z działalności podmiotów prywatnych	203
I. Wstęp	203
II. Zagadnienie związania podmiotów prywatnych swobodami rynku wewnętrznego	204
§ 4. Prawo do strajku	212
I. Wstęp	212
II. Prawo do strajku w przepisach Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz orzecznictwie ETPC	213
III. Prawo do strajku w prawie unijnym	216
IV. Prawo do strajku w wybranym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE	219
§ 5. Warunki zatrudnienia, które można nałożyć na przedsiębiorcę delegującego pracowników	225
I. Wstęp	225
II. Stawki płacy minimalnej	227
1. Wstęp	227
2. Minimalne stawki płacy przed przyjęciem dyrektywy 96/71/WE	227
3. Płaca minimalna w świetle dyrektywy 96/71/WE (i orzecznictwa wydanego na jej podstawie)	229
4. Uwagi końcowe	238
§ 6. Najnowsze próby poszukiwania równowagi między wykonywaniem swobody świadczenia usług na rynku wewnętrznym a prawami socjalnymi	243

I. Wstęp	243
II. Próby wpływu na istniejącą równowagę swobody świadczenia usług i praw socjalnych w obrębie delegowania pracowników na rynku wewnętrznym przez działania o charakterze prawodawczym	249
III. Dyrektywa 2014/67/UE jako próba wpływu na istniejącą równowagę swobody świadczenia usług i praw socjalnych w obrębie delegowania pracowników na rynku wewnętrznym	250
IV. Inne próby wpływania na równowagę między swobodami rynku wewnętrznego a prawami socjalnymi w obszarze delegowania pracowników	264
1. Polityczne próby zmiany <i>status quo</i> w relacji swobody świadczenia usług a prawami socjalnymi w obszarze delegowania pracowników	264
2. Najnowsze orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości jako wyraz zmieniającego się <i>status quo</i> w relacji swobody świadczenia usług a prawami socjalnymi w obszarze delegowania pracowników	267
V. Uwagi końcowe	277
Rozdział V. Swoboda przedsiębiorczości a prawa socjalne	287
§ 1. Wstęp	287
§ 2. Swoboda przedsiębiorczości – informacje podstawowe	292
§ 3. Sposoby korzystania ze swobody przedsiębiorczości, mogące rodzić konflikt z prawami socjalnymi	294
I. Wstęp	294
II. Transgraniczne przenoszenie siedzib spółek	295
1. Wprowadzenie – transgraniczne przenoszenie siedzib spółek jako jeden z zasadniczych elementów urzeczywistnienia rynku wewnętrznego	295
2. Dylematy dotyczące mobilności spółek na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej	296
A. Teoria siedziby	298
B. Teoria założenia (inkorporacji)	300
C. Zagadnienie emigracji spółek (przenoszenia siedziby do innego państwa członkowskiego UE) – przeszkody dotyczące emigracji spółek	302
D. Zagadnienie imigracji spółek (przenoszenie siedziby z innego państwa członkowskiego UE) – przeszkody dotyczące imigracji spółek	307
3. Uwagi podsumowujące	310

III. Zarejestrowanie statku w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej	311
1. Wstęp	311
2. Wymagania państw członkowskich UE w stosunku do statków zarejestrowanych w innych państwach członkowskich UE	312
3. Zagadnienie tzw. tanich bander jako źródło konfliktu przy korzystaniu ze swobody przedsiębiorczości przez rejestrację statku w innym państwie członkowskim UE	314
IV. Przejmowanie (transfer) przedsiębiorstwa, zakładu pracy lub ich części przez przedsiębiorstwo z innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej	315
1. Wstęp	315
2. Unijne akty prawa wtórnego dotyczące przejmowania (transferu) przedsiębiorstw	320
3. Przejęcie (transfer) przedsiębiorstwa	322
A. Wstęp	322
B. Automatyczne przejęcie (transfer) praw i obowiązków (zasada automatyzmu) oraz „data przejęcia (transferu)” przedsiębiorstwa	323
§ 4. Prawa socjalne związane z wykonywaniem swobody przedsiębiorczości na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej	326
I. Prawo pracowników do informacji i konsultacji w ramach przedsiębiorstwa	326
1. Wstęp	326
2. Prawo do informacji i konsultacji w prawie wtórnym Unii Europejskiej	327
A. Wstęp	327
B. Prawo do informacji i konsultacji w dyrektywach dotyczących przejęcia [transferu] przedsiębiorstw	328
C. Dyrektywy dotyczące transferów przedsiębiorstw jako instrument ochrony praw pracowników oraz swobody przedsiębiorców w najnowszym orzecznictwie ETS	330
3. Prawo do informacji i konsultacji – uwagi podsumowujące	341
II. Prawo do rokowań zbiorowych oraz do działań zbiorowych a swoboda przedsiębiorczości	342
1. Wstęp	342
2. Ewolucja prawa do rokowań zbiorowych oraz do działań zbiorowych w prawie Unii Europejskiej	344

A. Wstęp	344
B. Prawo do rokowań zbiorowych	345
C. Prawo do działań zbiorowych	347
3. Prawo do rokowań i działań zbiorowych związanych z korzystaniem przez przedsiębiorców ze swobody przedsiębiorczości w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości	348
A. Wstęp. Konflikty między prawem do rokowań i działań zbiorowych a korzystaniem ze swobody przedsiębiorczości na rynku wewnętrznym w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości	348
B. Zastosowanie swobody przedsiębiorczości (oraz innych swobód rynku wewnętrznego) do praw socjalnych	351
C. Prawo do działania zbiorowego jako prawo podstawowe	352
a. Ochrona podstawowego prawa socjalnego (w tym prawa do działań zbiorowych) jako uzasadnienie ograniczenia swobód rynku wewnętrznego	353
b. Orzecznictwo ETS w konfliktach między podstawowymi prawami socjalnymi a swobodami rynku wewnętrznego	355
c. Przepisy o swobodzie przedsiębiorczości (swobodzie przepływu usług) jako źródło obowiązków podmiotów prywatnych korzystających z prawa do działań zbiorowych	358
d. Podejmowanie działań zbiorowych jako naruszenie przepisów o swobodzie przedsiębiorczości	362
e. Uwagi podsumowujące	365
4. Najnowsze próby poszukiwania równowagi między wykonywaniem swobody przedsiębiorczości a prawami socjalnymi (w tym prawem do działań zbiorowych)	367
A. Wstęp	367
B. Rozporządzenie Monti II jako dążenie do ustalenia hierarchii między podstawowymi prawami socjalnymi a swobodą rynku wewnętrznego	369

C. Model „symetryczny” z opinii Rzecznik Generalnej V. Trstenjak w sprawie C-271/08 <i>Komisja v. RFN</i> jako próba ustalenia równowagi między podstawowymi prawami socjalnymi a swobodami rynku wewnętrznego	371
§ 5. Efektywne korzystanie ze swobody przedsiębiorczości na rynku wewnętrznym UE a prawa socjalne – hierarchia. Uwagi podsumowujące	376
Rozdział VI. Europa Jednego Rynku czy Europa Karty praw podstawowych? Podsumowanie	383
Indeks rzeczowy	393

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

dyrektywa 96/71/WE / dyrektywa o delegowaniu pracowników / dyrektywa	dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16.12.1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.Urz. WE L 18 z 1997 r., s. 1)
dyrektywa 2011/24/UE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/24/UE z 9.3.2011 r. w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej (Dz.Urz. UE L 88, s. 45)
dyrektywa usługowa	dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz.Urz. UE L 376, s. 36)
dyrektywa wdrożeniowa / dyrektywa wykonawcza	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/67/UE z 15.5.2014 r. w sprawie egzekwowania dyrektywy 96/71/WE dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług, zmieniająca rozporządzenie (UE) Nr 1024/2012 w sprawie współpracy administracyjnej za pośrednictwem systemu wymiany informacji na rynku wewnętrznym („rozporządzenie w sprawie IMI”) (Dz.Urz. UE L 159, s. 11)
EKS	Europejska Karta Społeczna sporządzona w Turynie 18.10.1961 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67)
JAЕ	Jednolity Akt Europejski (Dz.Urz. WE L 169 z 1987 r., s. 1)
EKPC/Konwencja	Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami Nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem Nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
konwencja rzymska	Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie 19.6.1980 r. (Dz.Urz. UE C 169 z 2005 r., s. 10)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)

Wykaz skrótów

KPP/Karta	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 389)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
Propozycja Komisji dotycząca rewizji dyrektywy podstawowej (96/71/WE)	Wniosek – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę Nr 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16.12.1996 r. dotyczącą delegowania pracowników w ramach świadczenia usług, COM(2016) 128 final, z 8.3.2016 r.
rozporządzenie Nr 1408/71	rozporządzenie Rady (EWG) Nr 1408/71 z 14.6.1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.Urz. WE L 149, s. 2)
rozporządzenie Nr 883/2004	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z 29.4.2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 166, s. 1)
rozporządzenie Monti I	rozporządzenie Rady (WE) Nr 2679/98 z 7.12.1998 r. w sprawie funkcjonowania rynku wewnętrznego w odniesieniu do swobodnego przepływu towarów pomiędzy Państwami Członkowskimi (Dz.Urz. WE L 337, s. 8)
Rzym I/rozporządzenie Rzym I ..	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z 17.6.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.Urz. UE L 177, s. 6)
TEWG	Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą
TEWWiS	Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
TUE	Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.Urz. UE C 321E z 2006 r., s. 37)
Wniosek w sprawie dyrektywy wdrożeniowej	Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie egzekwowania dyrektywy 96/71/WE dotyczącej delegowania pracowni-

	ków w ramach świadczenia usług, z 21.3.2012 r., COM(2012) 131 final
WKPPSP	Wspólnotowa Karta Podstawowych Praw Socjalnych Pracowników
ZEKS	Zrewidowana Europejska Karta Społeczna, otwarta do podpisu 3.5.1996 r.

2. Czasopisma i publikatory

CLJ	Cambridge Law Journal
CMLR	Common Market Law Review
CYELS	Cambridge Yearbook of European Legal Studies
DGP	Dziennik Gazeta Prawna
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (od 1.2.2003 r.)
Dz.Urz. WE	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich (do 31.1.2003 r.)
EJHL	European Journal of Health Law
ELJ	European Law Journal
ELLJ	European Labour Law Journal
ELR	European Law Review
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
FT	Financial Times
GLJ	German Law Journal
GW	Gazeta Wyborcza
ILJ	Industrial Law Journal
IRJ	Industrial Relations Journal
KPP	Kwartalnik Prawa Publicznego
LD	Lavoro e Diritto
LIEI	Legal Issues of Economic Integration
MJECL	Maastricht Journal of European and Comparative Law
MPP	Monitor Prawa Pracy
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
PiP	Państwo i Prawo
RDSS	Rivista del Diritto della Sicurezza Sociale
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Rzeczp.	Rzeczpospolita

3. Inne skróty

EFTA	European Free Trade Association
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości (od 1.12.2009 r. jako Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – TSUE)
ETUC/EKZZ/Konfederacja	Europejska Konfederacja Związków Zawodowych
FTK	niemiecki Federalny Trybunał Konstytucyjny
NHS	National Health Security (krajowa służba zdrowia)
Raport Cecchiniego	<i>P. Cecchini</i> , <i>The European Challenge 1992: The benefits of a single market</i> , Aldershot, Wildwood House 1988
Raport Spaaka	<i>The Brussels Report on the General Common Market</i> z czerwca 1956 r.
SPI	Sąd Pierwszej Instancji (od 1.12.2009 r. jako Sąd)
ZPP	zasada państwa pochodzenia (<i>country of origin principle</i>)
ZRT	zasada równego traktowania (<i>equal treatment principle</i>)

Wykaz literatury

- Adamczyk S.*, Jak rozmontowuje się europejski model społeczny. Wolności związkowe przeszkodą dla integracji ekonomicznej, *Le Monde Diplomatique* 2010, Nr 10(56)
- Adamczyk S.*, Kwartet Laval i stosunki przemysłowe w Unii Europejskiej, *Polityka Społeczna* 2012, Nr 2
- Adamiec D.*, Pierwszy wypadek zastosowania mechanizmu żółtej kartki – opinie parlamentarzystów dotyczące rozporządzenia Monti II, *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych* 2012, rok IX 3(35)
- Adinolfi A.*, La libertà di circolazione delle persone, w: *G. Strozzi* (a cura di), *Diritto dell'Unione europea. Parte Speciale*, Torino 2010
- Aksjologiczne podstawy Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Studia Prawnicze* 2003, Nr 1(155)
- Aleinikoff T.A.*, Constitutional Law in the Age of Balancing, 96 *Yale Law Journal* 1987
- Alexy R.*, A Theory of Constitutional Rights, Oxford 2010
- Alexy R.*, Constitutional Rights, Balancing and Rationality, *Ratio Juris* 2003, vol. 16
- Amoroso B.*, Dumping sociale e integrazione europea, w: *A. Andreoni, B. Veneziani* (a cura di), *Libertà economiche e diritti sociali nell'Unione Europea. Dopo le sentenze Laval*, Viking, Rüffert e Lussemburgo, Roma 2009
- Angiolini V.*, Laval, Viking, Rüffert e lo spettro di Le Chapelier, w: *A. Andreoni, B. Veneziani* (a cura di), *Libertà economiche e diritti sociali nell'Unione Europea. Dopo le sentenze Laval*, Viking, Rüffert e Lussemburgo, Roma 2009
- Anioł M.*, *Polityka socjalna Unii Europejskiej*, Warszawa 2003
- Ashighor D.*, Collective Labor Rights and the European Social Model, *Law and Ethics of Human Rights* 2009, vol. 3
- Bach-Golecka D.*, Mobilny pacjent. Korzystanie z transgranicznej opieki zdrowotnej w prawie Unii Europejskiej, Warszawa 2015
- Ballester M.V.*, Europa dei mercati e promozione dei diritti (2007) n. 55 WP CSDLE 'Massimo d'Antona'
- Ballester M.V.*, Le sentenze Viking e Laval: La Corte di Giustizia "bilancia" il diritto di sciopero, *Lavoro e diritto*, n. 2, 2008
- Balls E., Goodhart D.*, The high price of social cohesion: can Europe compete?, *FT*, 28.2.1994
- Baquero Cruz J.*, Between Competition and Free Movement. The Economic Constitutional Law of the European Community. Oxford–Portland, Oregon 2002
- Baquero Cruz J.*, Free movement and private autonomy, *European Law Review* 1999

- Baquero Cruz J.*, The Case Law of the European Court of Justice on the Mobility of Patients: An Assessment, w: *J.W. van de Gronden, E. Szyszczak, U. Neergaard, M. Krajewski* (eds.), *Health Care and EU Law*, The Hague 2011
- Barbera M.*, *Discriminazioni ed eguaglianza nel rapporto di lavoro*, Milano 1991
- Barbera M.*, *Dopo Amsterdam. I nuovi confini del diritto sociale comunitario*, Brescia 2000
- Barcz J.*, Niemiecka ustawa o płacy minimalnej (Mindestlohngesetz) w świetle prawa Unii Europejskiej, *EPS* 2016, Nr 11
- Barcz J.* (red.), *Ustrój Unii Europejskiej*, Warszawa 2010
- Barcz J., Górka M., Wyrozumska A.*, *Instytucje i prawo Unii Europejskiej*, Warszawa 2015
- Barnard C.*, A Proportionate Response to Proportionality in the Field of Collective Action, *ELR* 2012, vol. 37, No. 2
- Barnard C.*, “British Jobs for British Workers”: The Lindsey Oil Refinery Dispute and the Future of Local Labour Clauses in an Integrated EU Market, *ILJ* 2009, vol. 38
- Barnard C.*, *EC Employment Law*, Oxford 2006
- Barnard C.*, EC “Social” Policy, w: *P. Craig, G. de Búrca* (eds.), *The Evolution of EU Law*, Oxford 1999
- Barnard C.*, *EU Employment Law*, Oxford 2012
- Barnard C.*, EU ‘Social’ Policy: From Employment Law to Labour Market Reform, w: *The Evolution of EU Law*, Oxford 2011
- Barnard C.*, Internal Market v. Labour Market: A Brief History, w: *M. de Vos* (ed.), *European Union Internal Market and Labour Law: Friends of Foes?*, Antwerp–Oxford–Portland 2009
- Barnard C.*, Posting matters, *Arbeidsrett* 2014, vol. II, No. I
- Barnard C.*, Social Dumping or Dumping Socialism?, *CLJ* 2008, vol. 2
- Barnard C.*, Social dumping and the race to the bottom: some lessons for the European Union from Delaware?, *ELR* 2000, vol. 25
- Barnard C.*, The Economic Objectives of Article 119, w: *T. Hervey, D. O’Keefe* (eds.), *Sex Equality Law and the European Union*, Chichester 1996
- Barnard C.*, The Financial Crisis and the Euro Plus Pact: A Labour Lawyer’s Perspective, *ILJ* 2012, vol. 41
- Barnard C.*, *The substantive law of the EU. The Four Freedoms*, Oxford 2010
- Barnard C.*, *The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms*, Oxford 2013
- Barnard C.*, The UK and Posted Workers: The Effect of *Commission v Luxembourg* on the Territorial Application of British Labour Law, *ILJ* 2009, vol. 38, No. 1
- Barnard C.*, Unravelling the services Directive, *CMLR* 2008, vol. 45, No. 2
- Barnard C.*, Viking and Laval: An Introduction, *CYELS* 2007–2008, vol. 10
- Barnard C.*, Viking and Laval: An Introduction, *CYELS* 2008, vol. 10
- Barslund M., Busse M.*, Labour Mobility in the EU. Addressing challenges and ensuring ‘fair mobility’, *CEPS Special Report*, July 2016, No. 139

- Baron-Wiaterek M.*, Socjalne prawa podstawowe Unii Europejskiej, w: *M. Thorz* (red.), Karta Praw Podstawowych w Unii Europejskiej, Częstochowa 2009
- Bazylińska-Nagler J.*, Transgraniczne usługi zdrowotne w unijnym i polskim porządku prawnym, PUG 2015, Nr 1
- Begg D., Fischer S., Dornbusch R.*, Economics, London–New York 2005
- Beiter K.D.*, The Protection of the Right to Education by International Law, Leiden 2005
- Benio M.*, Koszty pracy w usługach transgranicznych, <http://inicjatywa.eu/wp-content/uploads/2016/12/Streszczenie-bada%C5%84-dr-Benio-Pl-1.pdf>
- Benio M.*, Przebieg prac legislacyjnych nad dyrektywą w sprawie egzekwowania dyrektywy 96/71/WE dotyczącej delegowania pracowników z uwzględnieniem interaktywnych metod rządzenia, w: *M. Benio* (red.), Mobilność pracy mobilność usług w UE, t. 1, Delegowanie pracowników, Kraków 2014
- Beldowski J.*, Sędziowie zdecydują o przyszłości gospodarczej Europy, Rzeczp., 21.12.2007
- Bercusson B. et al.*, A Manifesto for Social Europe, 1996
- Bercusson B.*, European Labour Law, Cambridge 2009
- Bercusson B.*, European Labour Law, London 1996
- Bercusson B.*, Foreword. Restoring a Balance of Economic Power in Europe, w: *F. Dorssemont, T. Jaspers, A. Van Hoek* (eds.), Cross-Border Collective Actions in Europe: A Legal Challenge. A Study of Transnational Collective Actions from a Labour Law and Private International Law Perspective, Antwerpen–Oxford 2007
- Bercusson B.*, Freedom of assembly and of association (Article 12), w: *B. Bercusson* (ed.), European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights, Baden-Baden 2006
- Bercusson B.*, Introduction. Interpreting the EU Charter in the Context of the Social Dimension of European Integration, w: *B. Bercusson* (ed.), European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights, Baden-Baden 2006
- Bercusson B.*, Maastricht: A fundamental change in European labour law, w: Labour law and Social Europe. Selected writings of Brian Bercusson, Brussels 2009
- Bercusson B.*, Social and Labour Rights under the EU Constitution, w: *G. de Búrca, B. de Witte* (eds.), Social Rights in Europe, Oxford 2005
- Bercusson B.*, The EU Charter of Fundamental Rights and National Laws and Practices, w: *B. Bercusson* (ed.), European Labour Law and the EU Charter of Fundamental Rights, Baden-Baden 2006
- Bercusson B.*, The Trade Union Movement and the European Union, ELR 2007, vol. 13
- Bercusson B., Clauwaert S., Schömann I.*, Legal Prospects and Legal Effects of the EU Charter, w: *B. Bercusson* (ed.), European Labour Law and the EU Charter of Fundamental, Baden-Baden 2006
- Bernaciak M.*, Social dumping and the EU integration process, European Trade Union Institute Working Paper 2014
- Betten L.*, The EU Charter of Fundamental Rights: a Trojan Horse or a Mouse, International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations 2001, vol. 17